

Opvolgingsindicatoren van de *Sustainable development goals*

Synthese van het maatschappelijk debat

Juni 2023

Federaal Planbureau, sustdev@plan.be

Inhoudstafel

Synthese en aanbevelingen	1
1. Inhoud van de nota	4
2. Werkzaamheden van Eurostat voor de opvolging van de SDG's	5
3. Achtergrond van de werkzaamheden van het IIS	6
4. Selectiecriteria van de indicatoren	7
5. Proces van het debat.....	8
6. Algemene samenvatting van de besprekingen.....	9
7. Voorstel ter aanpassing van de set van 82 indicatoren	10
8. Bijlagen	15
9. Bibliografie	18

Lijst van tabellen

Tabel 1	Voorstel voor een set van 84 indicatoren	2
Tabel 2	10 te schrappen indicatoren	11
Tabel 3	5 indicatoren met een uitgebreide definitie	12
Tabel 4	12 toe te voegen indicatoren	13
Tabel 5	23 te ontwikkelen indicatoren.....	14
Tabel 6	67 te handhaven indicatoren	15
Tabel 7	40 niet-gehandhaafde indicatoren	16

Synthese en aanbevelingen

De VN-lidstaten hebben in 2015 de *Sustainable development goals* (SDG's) aangenomen met 2030 als tijdshorizon (VN, 2015), gevolgd door een reeks van 231 indicatoren om de vooruitgang in de richting van deze doelstellingen te meten (UNSC, 2016 tot 2022).

In België werd het Interfederaal Instituut voor de Statistiek (IIS) belast met de organisatie van de opvolging van deze indicatoren. Er werd een lijst van 116 opvolgingsindicatoren opgesteld. Op dit moment publiceert het Federaal Planbureau (FPB) op zijn website www.indicators.be een set van 82 SDG-opvolgingsindicatoren. Met de huidige middelen is het niet mogelijk een veel ruimere lijst te publiceren.

Het Rekenhof (2020) en het Federaal plan inzake duurzame ontwikkeling (Federale Regering, 2021) hebben voorgesteld een debat te organiseren met deskundigen van de federale overheidsdiensten en met de belangrijkste adviesraden. De doelstellingen van dit debat zijn onder meer om een maatschappelijke consensus over deze indicatorenset te bereiken, om het te verbeteren en om prioriteiten te stellen over de uitbreiding met bestaande indicatoren en de ontwikkeling van nieuwe indicatoren.

Dit debat werd in de eerste helft van 2023 georganiseerd door het FPB en het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO), op basis van een nota van het FPB/IIS waarin de 82 indicatoren, die momenteel worden gepubliceerd, worden opgenomen evenals voorstellen tot wijziging van deze set. Deze nota beschrijft de belangrijkste resultaten van dit debat. 157 indicatoren (waaronder de 82 die op dit moment worden gepubliceerd) werden er besproken. De op het debat gebaseerde voorstellen ter aanpassing van de huidige indicatorenset zijn de volgende (zie hoofdstuk 7).

- 67 indicatoren ongewijzigd laten (voor sommige daarvan zullen opsplitsingen worden toegevoegd).
- 10 indicatoren schrappen.
- De definitie van 4 indicatoren verruimen en één indicator vervangen wanneer een alternatief zal ontwikkeld zijn.
- 12 nieuwe SDG-opvolgingsindicatoren toevoegen van de 75 nieuw besproken indicatoren.

Al deze wijzigingen (behalve de vervanging van één indicator) kunnen tegen eind 2025 worden doorgevoerd binnen de huidige middelen van de Task force duurzame ontwikkeling (TFDO) van het FPB. De set SDG-opvolgingsindicatoren zou dan eind 2025 84 indicatoren omvatten, waarvan er 16 geherdefinieerd of toegevoegd zouden zijn. De voorgestelde nieuwe set SDG-indicatoren voor 2025 staat in tabel 1. Daarnaast zal worden overwogen de, in het kader van de wet over aanvullende indicatoren naast het bbp (Belgisch Staatsblad, 2014), door het FPB ontwikkelde composiete welzijnsindicatoren in deze set op te nemen.

Merk op dat deze wijzigingen in sommige gevallen nader onderzoek vergen, wat kan leiden tot aanpassingen in het voorstel, waarbij de oorspronkelijke filosofie ervan zoveel mogelijk gerespecteerd zal worden.

Voor de 63 nieuwe indicatoren die besproken werden maar niet opgenomen in de set SDG-opvolgingsindicatoren tegen 2025, wordt voorgesteld om

- 23 indicatoren te ontwikkelen, waarvan 9 prioritair, en waarbij één een bestaande indicator zou vervangen;
- 40 indicatoren om diverse redenen niet op te nemen (bijvoorbeeld overlapping met een bestaande indicator). Twee ervan zullen niettemin geïntegreerd worden onder de vorm van opsplitsingen in bestaande indicatoren.

De opvolging van de SDG's is gebaseerd op bestaande indicatoren die door het FPB worden verzameld en opgevolgd. Merk op dat de 23 te ontwikkelen indicatoren door de bevoegde publieke diensten moeten worden ontwikkeld (eventueel in het kader van een *Service Level Agreement* van het IIS), waarvoor eventueel middelen beschikbaar moeten worden gesteld. Zodra ze ontwikkeld zijn, zou het FPB ze kunnen opnemen in de set van opvolgingsindicatoren, afhankelijk van de middelen die daarvoor beschikbaar zijn.

Deze nota wordt naar de Federale regering gezonden om de voorgestelde aanpak te bevestigen.

Tabel 1 Voorstel voor een set van 84 indicatoren

SDG	SDG-subdoelstelling	SDG-indicator	Indicator
SDG1	1.2	1.2.2	Risico op armoede of sociale uitsluiting
SDG1	1.2	1.2.2	Zeer lage werkintensiteit
SDG1	1.2	1.2.2	Ernstige materiële en sociale ontbering
SDG1	1.2	1.2.2	Kinderarmoede
SDG1	1.3	1.3.1	Leefloners
SDG1	1.4	/	Overmatige schuldenlast van de gezinnen
SDG1	1.4	/	Uitstel of afstel van medische zorg om financiële redenen
SDG1	1.4	/	Toegang tot gedigitaliseerde diensten
SDG2	2.2	/	Vleesconsumptie
SDG2	2.4	2.4.1	Oppervlakte biologische landbouw
SDG2	2.4	/	Landbouwpesticiden
SDG2	2.2	/	Obesitas
SDG2/4	/	/	Een indicator van een determinant van gezondheid (voeding of opleiding) nog te bepalen vanuit de indicatoren van de HSBC-enquête (<i>Health Behaviour in School-aged Children</i>)
SDG3	/	/	Levensverwachting in goede gezondheid
SDG3	/	/	Ervaren gezondheid
SDG3	/	/	Beperking in dagelijkse activiteiten
SDG3	3.4	3.4.1	Voortijdige sterfgevallen door chronische aandoeningen
SDG3	3.4	/	Langdurige ziekte of aandoening
SDG3	3.4	/	Geestelijke gezondheidsstoornissen
SDG3	3.4	3.4.2	Zelfdoding
SDG3	3.5	3.5.2	Alcoholgebruik
SDG3	3.6	3.6.1	Verkeersdoden
SDG3	3.a	3.a.1	Rokers
SDG4	4.1	/	Vroegtijdige schoolverlaters
SDG4	4.3	4.3.1	Levenslang leren
SDG4	4.3	/	Gediplomeerden van het hoger onderwijs
SDG4	4.4	4.4.1	Percentage jongeren en volwassenen met vaardigheden op het gebied van informatie- en communicatietechnologie (ICT)
SDG4	4.6	4.6.1	Onvoldoende leesvaardigheid
SDG5	5.1	/	Loonkloof tussen vrouwen en mannen
SDG5	5.4	/	Zonder beroepsactiviteit door familieverantwoordelijkheden
SDG5	5.5	5.5.1	Vrouwelijke parlementsleden
SDG5	5.5	5.5.2	Aandeel vrouwen in leidinggevende functies
SDG6	6.3	/	Nitraat in rivierwater

SDG	SDG-subdoelstelling	SDG-indicator	Indicator
SDG6	6.3	/	Nitraat in grondwater
SDG6	6.4	6.4.2	Waterverbruik / WEI+
SDG7	7.1 (1.4, 11.1)	/	Woningen zonder voldoende verwarming
SDG7	7.2	7.2.1	Hernieuwbare energie
SDG7	7.3	/	Primair energieverbruik
SDG7	7.3	7.3.1	Energieproductiviteit
SDG8	/	/	Langdurige arbeidsongeschiktheid
SDG8	8.6	8.6.1	Jongeren die niet werken en noch onderwijs noch opleiding volgen
SDG8	8.5	8.5.2	Werkloosheidsgraad
SDG8	8.5	/	Werkgelegenheidsgraad
SDG8	8.5 - 1.2	1.2.2	Personen die werken en in armoede leven
SDG8	8.8	8.8.1	Ongevallen op het werk
SDG9	9.1	9.1.2	Vervoer van personen met de wagen
SDG9	9.1	9.1.2	Vervoer van goederen over de weg
SDG9	9.1	/	Kapitaalvoorraad
SDG9	9.5	9.5.1	Onderzoek en ontwikkeling
SDG9	9.c	9.c.1	Internettoegang
SDG10	10.1-10.4	10.1.1	Inkomensaandeel van de armste 40%
SDG10	10.2	10.2.1	Armoederisico
SDG10	10.2	/	Diepte van het armoederisico
SDG10	10.4	/	Inkomensongelijkheid: Gini-index
SDG11	11.1	11.1.1	Overmatige huisvestingskosten
SDG11	11.6	11.6.2	Blootstelling aan fijn stof
SDG11	11.6	/	Uitstoot van stikstofoxiden
SDG11	11.1 & 11.6	/	Geluidsoverlast
SDG11	11.1	11.1.1	Gebrekkige huisvesting
SDG12	8.4-12.2	8.4.1 = 12.2.1	Grondstoffenverbruik
SDG12	12.4	12.4.2	Gevaarlijk afval
SDG12	12.5	12.5.1	Gerecycleerd afval
SDG12	12.5	/	Gemeentelijk afval
SDG12	12.5		Circulair materiaalgebruik
SDG13	13.2	13.2.2	Uitstoot van broeikasgassen
SDG13	13.2	/	Uitstoot van broeikasgassen niet-ETS
SDG13	13.a	13.a.1	Bijdrage aan internationale klimaatfinanciering
SDG13	13.1	13.1.1	Slachtoffers van natuurrampen
SDG14	14.1	/	Olieverontreiniging
SDG14	14.4	14.4.1	Duurzame visvangst
SDG14	14.5	14.5.1	Zee-oppervlakte in Natura 2000-gebied
SDG15	15.1	15.1.2	Landoppervlakte in Natura 2000-gebied
SDG15	15.2	15.2.1	Bossen met FSC- of PEFC-label
SDG15	15.5	/	Populatie akkervogels
SDG15	15.5	/	Bebouwde oppervlakte
SDG16	/	/	Contact met vrienden en familie
SDG16	/	/	Gegeneraliseerd vertrouwen
SDG16	16.1	/	Slachtoffers van inbraak of lichamelijk geweld
SDG16	16.1	16.1.4	Veiligheidsgevoel in de openbare ruimte
SDG16	16.5	/	Corruptieperceptie-index
SDG16	16.6	/	Vertrouwen in instellingen
SDG17	17.13	17.13.1	Overheidsschuld
SDG17	17.2	17.2.1	Officiële ontwikkelingshulp
SDG17	17.2	17.2.1	Officiële ontwikkelingshulp aan de minst ontwikkelde landen

1. Inhoud van de nota

De VN-lidstaten hebben in 2015 de *Sustainable development goals* (SDG's) aangenomen met 2030 als tijdshorizon (VN, 2015), gevolgd door een reeks van 231 indicatoren om de vooruitgang in de richting van deze doelen te meten (UNSC, 2016 tot 2022).

In België is een werkgroep van het Interfederaal Instituut voor de Statistiek (IIS) belast met de coördinatie van de werkzaamheden rond opvolgingsindicatoren van de *Sustainable development Goals* (SDG's). Op basis van de 231 globale VN-indicatoren heeft het IIS een reeks van 116 indicatoren voor België bepaald, waarvan er momenteel 82 worden gepubliceerd op de website www.indicators.be van het Federaal Planbureau (FPB). Op basis van deze set wordt de vooruitgang van België op weg naar de SDG's jaarlijks geëvalueerd door het FPB (INR/FPB, 2023). Dit meetsysteem zou relevanter zijn als over de set indicatoren een maatschappelijke consensus bestond.

In 2020 publiceerde het Rekenhof een verslag over de SDG's waarin onder meer werd aanbevolen: "*Het Interfederaal Instituut voor de Statistiek (IIS) moet, op basis van bestaande internationale lijsten, indicatoren uitwerken die alle aspecten van de SDG's omvatten*". In antwoord op deze aanbeveling voorziet het op 1 oktober 2021 aangenomen Federaal plan inzake duurzame ontwikkeling (FPDO) in een debat over de SDG-opvolgingsindicatoren met deskundigen van de overheidsdiensten, het IIS en de belangrijkste federale adviesraden (kader 1).

Doel van dit debat is voorstellen te doen om de set van SDG-opvolgingsindicatoren te verbeteren. De bedoeling is dus om indicatoren met een algemene reikwijdte voor te stellen om een systemische visie op de samenleving te ontwikkelen. Er bestaan daarnaast thematische indicatorenlijsten, aangepast aan specifieke problematieken. Deze twee functies mogen niet worden verward en vullen elkaar uiteraard aan.

Deze nota geeft eerst achtergrondinformatie: een kort overzicht van de werkzaamheden van Eurostat inzake SDG-opvolgingsindicatoren (hoofdstuk 2), gevolgd door de tot dusver door België verrichte werkzaamheden (hoofdstuk 3). Deze zijn verankerd in selectiecriteria voor indicatoren die ook zijn gebruikt om het voorstel te ontwikkelen dat het voorwerp uitmaakt van deze nota (hoofdstuk 4). De nota beschrijft vervolgens het proces (hoofdstuk 5) en het resultaat (hoofdstuk 6) van het debat en doet op basis daarvan voorstellen voor de herziening van de set SDG-opvolgingsindicatoren in België (hoofdstuk 7). Ten slotte bevat de nota in een bijlage twee samenvattende tabellen (8.1 en 8.2).

Kader 1 Uittreksel van het Federaal plan duurzame ontwikkeling

1.2. Bepalen van de opvolgingsindicatoren van de SDG's

Als antwoord op de volgende aanbeveling van het Rekenhof "*Het Interfederaal Instituut voor de Statistiek (IIS) moet, op basis van bestaande internationale lijsten, indicatoren uitwerken die alle aspecten van de SDG's omvatten*", worden de volgende maatregelen voorgesteld.

1.2.1. Een debat over de keuze van de indicatoren openen

De bespreking binnen de regering zal worden voorbereid door een administratieve bijdrage van de statistiekdeskundigen die binnen het Interfederaal Instituut voor de Statistiek zijn gegroepeerd en de indicatoredeskundigen van de federale instellingen en overheidsdiensten (de contactpunten zullen vanaf 2021 worden aangewezen). In de tweede helft van 2022 zullen deze deskundigen een debat openen over de keuze van deze indicatoren met de belangrijkste federale adviesraden en ervoor zorgen dat alle mogelijke uitsplitsingen van gegevens (geslacht etc.) worden opgenomen. De mogelijkheid om deze uitsplitsingen te integreren, zal moeten worden beoordeeld in termen van relevantie, methodologische haalbaarheid en gevolgen voor de begroting, op voorwaarde dat deze uitsplitsingen niet in strijd zijn met de richtsnoeren van Eurostat of de wet betreffende de openbare statistiek.

1.2.2. De indicatoren vastleggen

Om te zorgen voor een structureel en regelmatig controlesysteem voor de Agenda 2030, zal de federale regering vanaf 2022 de SDG's opvolgen, op basis van de indicatoren gebruikt door UNSTAT en, voor zover, mogelijk gestroomlijnd met het werk van het IIS, het FPB, de werkgroep 'Sociale indicatoren', Sciensano, het interfederaal Steunpunt tot bestrijding van armoede en Eurostat. Er zal op gelet worden om deze indicatoren op een zo coherent mogelijke manier te definiëren met de indicatoren die worden gebruikt om de uitvoering van andere plannen te meten.

2. Werkzaamheden van Eurostat voor de opvolging van de SDG's

Op het niveau van de Europese Unie (EU) heeft Eurostat zijn eigen lijst van SDG-opvolgingsindicatoren opgesteld. Deze bestaat uit 102 indicatoren waarvoor gegevens beschikbaar zijn op EU-niveau en bij voorkeur voor alle EU-landen. Deze lijst wordt jaarlijks door Eurostat in overleg met de lidstaten in de *SDG Working Group* herzien en gepubliceerd in het rapport *Sustainable development in the European Union* (Eurostat, 2022). Op basis van deze indicatoren worden in dit rapport de vorderingen van de EU op weg naar de SDG's geëvalueerd.

Bij de vaststelling van de lijst van indicatoren past Eurostat de volgende principes toe.

- De reeks indicatoren is gestructureerd volgens de SDG's, met 6 indicatoren per SDG, zodat aan elke SDG evenveel belang wordt gehecht. Daarom impliceert het toevoegen van een indicator dat een indicator met betrekking tot dezelfde SDG wordt geschrappt.
- Een verandering van indicator moet overeenstemmen met een verbetering van de meting van de vooruitgang op weg naar de SDG's in een Europese context. Gegevens voor de nieuwe indicatoren moeten beter beschikbaar, relevanter voor het beleid en/of van betere statistische kwaliteit zijn.

- De nieuwe indicatoren moeten voldoen aan statistische kwaliteitscriteria die vergelijkbaar zijn met die van het FPB (zie hoofdstuk 4).

Van de 82 indicatoren die op www.indicators.be zijn gepubliceerd, komen er 46 ook voor in de lijst van SDG-opvolgingsindicatoren van Eurostat.

3. Achtergrond van de werkzaamheden van het IIS

Met de goedkeuring van de SDG's, nodigt de VN de landen uit om de vooruitgang naar deze doelstellingen op te volgen aan de hand van indicatoren. In België kreeg het IIS de opdracht om de opvolging van deze indicatoren te organiseren en ze heeft daartoe in 2016 de werkgroep "Indicatoren voor SDG's" opgericht. Het is een van de vier permanente werkgroepen, belast met de voorbereidende werkzaamheden voor de Raad van bestuur van het IIS. De werkgroep is samengesteld uit vertegenwoordigers van Statistics Belgium, de Nationale Bank van België, het Federaal Planbureau (FPB) en de gewestelijke statistische diensten (Statistiek Vlaanderen, IWEPS en BISA). Het FPB fungeert als voorzitter en secretariaat.

Deze werkgroep heeft als taak de werkzaamheden over de indicatoren voor de opvolging van de SDG's tussen de partners van het IIS te coördineren. Ze formuleert meer bepaald voorstellen voor de ontwikkeling van een databank met deze indicatoren en voor het opstellen van nieuwe indicatoren. Ze volgt ook de werkzaamheden van de VN en Eurostat op dit gebied op en formuleert, zo nodig, aanvullende adviezen en internationale standpunten over statistische vraagstukken in verband met de indicatoren voor de monitoring van de SDG's.

De werkgroep heeft de indicatoren opgesplitst volgens verschillende categorieën. Ze bouwde daarbij voort op de Eurostat-methode om de indicatoren op Europees niveau te definiëren, rekening houdend met de in België bestaande gegevens. Overeenkomstig de consensus onder de deelnemende experts werden sommige indicatoren uit de werkzaamheden van de werkgroep uitgesloten, omdat zij van niet-statistische aard waren (bijvoorbeeld, beschikt België over een strategie om de risico's bij natuurrampen te beperken - VN-indicator 1.5.3) of niet van toepassing waren op België (bijvoorbeeld, wereldwijd gewogen gemiddelde douanerechten, indicator 17.10.1). De overige indicatoren werden vervolgens verdeeld in indicatoren waarvoor gegevens beschikbaar waren en indicatoren waarvoor nog verder onderzoek vereist was.

Als resultaat van deze werkzaamheden heeft de Raad van bestuur van het IIS in februari 2021 een lijst van 116 indicatoren goedgekeurd om de SDG's in België op te volgen.

Van die 116 indicatoren zijn er momenteel 82 gepubliceerd op de website "indicatoren van duurzame ontwikkeling" van het FPB. Voor tal van indicatoren worden ook opsplitsingen naar bevolkingscategorie voorgesteld. Zo zijn 40 indicatoren opgesplitst volgens geslacht, 42 volgens gewest, 20 volgens inkomen, 11 volgens opleiding, en zo verder. Voor 72 indicatoren wordt een vergelijking gemaakt met het Europese gemiddelde of met de buurlanden. Voor elke indicator beoordeelt het FPB of een voortzetting van de huidige trends het doel zal bereiken, op basis van de SDG's en/of andere verbintenissen die België is aangegaan.

Van die 82 indicatoren zijn er 37 niet opgenomen in de VN-lijst. Ze behandelen vraagstukken die relevant zijn in België maar niet op mondiaal niveau zijn opgenomen. Het gaat bijvoorbeeld om het primair energieverbruik (subdoelstelling 7.3 over energieproductiviteit) of de populatie akkervogels, dat als benadering gebruikt wordt om de gehele biodiversiteit voor te stellen (subdoelstelling 15.5).

Deze set van 82 indicatoren zou moeten worden uitgebreid tot de 116 hiervoor vermelde indicatoren. Naast deze 116 indicatoren publiceert de VN 31 bijkomende indicatoren voor België. Deze indicatoren zouden ook kunnen worden toegevoegd als de VN-methodes een directe link zouden kunnen leggen met de Belgische databronnen (de VN maakt inderdaad vaak haar eigen schattingen als ze geen gegevens van de betrokken landen krijgt). Ten slotte heeft de werkgroep 87 andere indicatoren geïdentificeerd die nader onderzoek vereisen voordat zij aan deze set kunnen worden toegevoegd. Voor de uitvoering van deze werkzaamheden moeten echter extra personeelsmiddelen ter beschikking worden gesteld. Bij gebrek aan dergelijke middelen moeten prioriteiten worden gesteld voor de toe te voegen indicatoren. Het debat met de federale instellingen en overheidsdiensten, enerzijds, en met het maatschappelijk middenveld, anderzijds, heeft het mogelijk gemaakt prioriteiten vast te stellen onder deze voorstellen. Die prioriteiten worden beschreven in hoofdstuk 7 van deze nota.

Deze indicatorenlijsten evolueren voortdurend naarmate de VN wijzigingen aanbrengt, nieuwe gegevens beschikbaar worden, nieuwe vraagstukken moeten worden behandeld (bijvoorbeeld geestelijke gezondheidsproblemen ten gevolge van de covid-19-pandemie), en zo verder. Het is ook de taak van de werkgroep om deze evoluties op te volgen en de Raad van bestuur van het IIS te informeren.

Daarnaast werd ook een selectie van 34 indicatoren gepresenteerd in de statistische bijlage van de *Voluntary National Review* die België aan de VN in 2017 heeft voorgesteld op het Politiek forum op hoog niveau voor duurzame ontwikkeling (Belgium, 2017). Sindsdien zijn er 17 indicatoren toegevoegd, zodat er 3 indicatoren per SDG zijn, die het FPB gebruikt om de vooruitgang van België op het vlak van de SDG's jaarlijks te meten via een evenwichtige balans van 51 indicatoren.

De laatste balans werd in februari 2023 gepubliceerd in het rapport *Indicatoren van duurzame ontwikkeling* (INR/FPB, 2023). In de *Voluntary National Review* van juli 2023 zal een actualisering worden gepresenteerd. In de bijwerkingen van deze balans wordt telkens besloten dat indien de huidige trends aanhouden, in 2030 slechts weinig van de SDG's zullen worden gehaald.

4. Selectiecriteria van de indicatoren

Om nuttig te zijn moet een indicator zoveel mogelijk voldoen aan een aantal kwaliteitscriteria. Deze zijn gebruikt om de huidige set van 82 SDG-opvolgingsindicatoren te selecteren en zijn ook gebruikt om de voorgestelde aanpassing van deze set te ontwikkelen na het debat dat het onderwerp van deze nota vormt. De gebruikte statistische kwaliteitscriteria zijn gebaseerd op die van het *European Statistical System Committee* (ESSC, 2011, p.15), van de OESO (OECD, 2011a, p.22) en van Eurostat (2023). Deze criteria zijn ook opgenomen in de Code van goede praktijken voor de Europese statistieken (Eurostat, 2018).

- De selectiemethode van de indicatoren moet steunen op wetenschappelijke criteria (bijvoorbeeld de nationale rekeningen en de inventarissen van de uitstoot van broeikasgassen) en gerenommeerde

literatuur of ten minste op basis van een brede consensus tussen de stakeholders. Deze methode, de berekening en precisie van de indicator moeten transparant zijn.

- De indicatoren moeten relevant zijn. Ze moeten in staat zijn om het fenomeen op een betrouwbare manier te meten.
- De indicatoren moeten gevoelig zijn voor verandering in het fenomeen en voor beleidsbeslissing. Dat laatste is belangrijk wanneer de indicatoren gebruikt worden om beleidsbeslissingen te ondersteunen.
- De indicatoren moeten vergelijkbaar zijn doorheen de tijd en moeten internationale vergelijkingen mogelijk maken.
- Verandering in de indicator moet een duidelijke en ondubbelzinnige betekenis hebben.
- De termijnen om de indicatoren te verzamelen en te publiceren moeten zo kort mogelijk zijn (*timeliness*).
- Jaarlijkse gegevens verdienen de voorkeur boven gegevens die om de vijf jaar beschikbaar zijn (verspreidingsfrequentie).
- De indicatoren moeten een voldoende lange tijdreeks hebben.

In het kader van de opvolging van de SDG's zijn ook andere criteria relevant, met name de volgende (FPB, 2019):

- het bestaan van een cijferdoel (kwantitatieve doelstelling met een tijdshorizon) of, bij gebrek hieraan, het bestaan van een gewenste richting voor de evolutie van de indicator, dat duidelijk geïdentificeerd moet zijn;
- het bestaan van een link met de VN-indicatoren;
- de beschikbaarheid van gegevens voor de indicator, in het bijzonder in termen van opsplitsingen volgens gewest of andere relevante bevolkingscategorieën;
- het bestaan van projecties bij ongewijzigd beleid (voor de evaluatie).

Aan al deze criteria kan niet noodzakelijkerwijs tegelijk worden voldaan, maar zij bieden een nuttig kader voor de selectie van indicatoren. Het kan ook nuttig zijn een zeker evenwicht in het aantal opvolgingsindicatoren voor elke SDG in acht te nemen.

5. Proces van het debat

In antwoord op het verzoek van het Federaal plan inzake duurzame ontwikkeling (zie kader 1, p. 5) om een debat te organiseren over de set SDG-opvolgingsindicatoren, werden besprekingen georganiseerd met deskundigen van de overheidsdiensten, het IIS en de belangrijkste adviesraden. Dit hoofdstuk licht het proces toe dat werd voorbereid op basis van een overleg tussen het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling en het FPB.

Het debat verliep in verschillende fasen. Het FPB en het IIS stelden eerst een voorbereidende nota op met alle 82 momenteel gepubliceerde indicatoren, een lijst van 34 andere VN-indicatoren waarvoor in

België gegevens bestaan en een lijst van 118 VN-indicatoren waarvoor onderzoek nodig is vooraleer deze indicatoren voor België kunnen worden geconstrueerd. De nota bevatte ook enkele prioritair te overwegen voorstellen voor de aanpassing van de set van 82 indicatoren.

Deze nota werd in maart 2023 voorgelegd aan de deskundigen van de overheidsdiensten, samengebracht in het kader van de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling. Het resultaat was een nieuwe nota met een rijkere reeks voorgestelde indicatoren die al dan niet in de huidige opvolging moeten worden opgenomen en prioritair moeten worden ontwikkeld.

Deze nieuwe nota diende als input voor een discussie met het maatschappelijk middenveld in april 2023, georganiseerd door de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling. Organisaties die deelnemen aan verschillende federale en regionale adviesraden werden uitgenodigd, evenals andere organisaties die belangstelling hadden getoond voor de indicatoren tijdens de raadpleging over het Federaal plan inzake duurzame ontwikkeling.

Op basis van de voorbereidende nota en de besprekingen met de deskundigen van de overheidsdiensten en het maatschappelijk middenveld heeft het FPB de huidige synthesesnota opgesteld om de daaropvolgende beleidsfase te vergemakkelijken. Deze synthesesnota, gevalideerd door de IIS-werkgroep, bevat een onderbouwd voorstel ter verbetering van de huidige set SDG-opvolgings-indicatoren, dat rekening houdt met de besprekingen, de methodologische mogelijkheden en de beschikbare of benodigde middelen.

Deze synthesesnota wordt naar de federale regering gestuurd.

6. Algemene samenvatting van de besprekingen

Op basis van de voorbereidende nota (zie hoofdstuk 5) werd een eerste debat georganiseerd met de deskundigen van de federale overheidsdiensten en het IIS. Op basis van de voorstellen uit deze eerste fase werd een tweede debat georganiseerd met de leden van de belangrijkste federale en regionale adviesraden. Merk op dat de deskundigen die aan deze debatten deelnamen niet officieel hun organisaties vertegenwoordigden, maar ten persoonlijke titel spraken.

Tijdens deze vergaderingen werden op basis van de voorbereidende nota tabellen opgesteld met de bestaande indicatoren per SDG en voorstellen voor toe te voegen of te schrappen indicatoren. De deskundigen werd gevraagd deze tabellen van commentaar te voorzien. Op basis van de verschillende lijsten van indicatoren die door de IIS-werkgroep zijn vastgesteld (zie hoofdstuk 3), kregen zij ook de gelegenheid om andere indicatoren voor te stellen die bij voorrang moeten worden toegevoegd, en om prioriteiten voor de ontwikkeling van nieuwe indicatoren voor te stellen.

Het debat met de deskundigen van de overheidsdiensten werd georganiseerd op 9 maart 2023 en bracht 25 indicatorendeskundigen van 14 federale overheidsdiensten en één instelling van openbaar nut bijeen.

Het debat met de leden van de belangrijkste adviesraden werd georganiseerd op 19 en 20 april 2023 (om redenen van planning werden twee data voorgesteld, waarbij beide bijeenkomsten op dezelfde wijze plaatsvonden en betrekking hadden op de 17 SDG's) en werd bijgewoond door 28 deskundigen

van 16 organisaties en secretariaten van de raden. Een ruime vertegenwoordiging van werkgeversorganisaties, vakbonden en maatschappelijke groeperingen (milieu- en consumentenbescherming, Noord-Zuid, enz.) was bij de bespreking vertegenwoordigd. Er is ook rekening gehouden met de adviezen van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) en de Nationale Arbeidsraad (NAR) over indicatoren voor duurzame ontwikkeling (gezamenlijk advies 2020-400 van de CRB en 2158 van de NAR, advies 2020-1770 van de CRB; CRB-NAR, 2020).

Elke groep heeft voorstellen gedaan. Deze voorstellen omvatten onder andere de toevoeging van indicatoren over de volgende onderwerpen.

- Digitalisering en in het bijzonder de kwesties van vaardigheden en toegang tot informatie- en communicatietechnologieën.
- De voetafdruk van België op de rest van de wereld, met name de koolstof- en materiaalvoetafdruk.

Ook werden enkele transversale elementen vermeld.

- Gezien het belang van de sociale rechtenpijler van de EU is het essentieel dat de set SDG-opvolgingsindicatoren coherent is met de indicatoren en doelstellingen van deze verbintenis.
- Waar beschikbaar zouden opsplitsingen naar handicap opgenomen moeten worden.

Het systemische aspect van de lijst werd benadrukt, zowel voor de gezondheidszorg als voor andere gebieden. Eén enkele indicator kan immers vaak aan verschillende thema's of SDG's worden gekoppeld.

De besprekingen brachten ook een probleem aan het licht dat inherent is aan het verzamelen van officiële statistieken. Het hebben van lange tijdreeksen die voldoen aan statistische kwaliteitscriteria (zie hoofdstuk 4) kost tijd, waardoor het moeilijker wordt rekening te houden met opkomende kwesties.

7. Voorstel ter aanpassing van de set van 82 indicatoren

Tijdens de besprekingen met de deskundigen van de overheidsdiensten en het maatschappelijk middenveld zijn in totaal 157 indicatoren besproken: de 82 bestaande indicatoren en 75 nieuwe indicatoren. Daarvan wordt voorgesteld om er 40 niet in aanmerking te nemen. De redenen voor deze keuze staan vermeld in de overzichtstabel in bijlage 8.2.

Van de 82 indicatoren die momenteel worden gevolgd, wordt voorgesteld er 67 te bevestigen, 10 te schrappen en de definitie van 5 aan te passen (in een geval zal de momenteel gebruikte indicator pas vervangen worden wanneer er een alternatief ontwikkeld zal zijn). Daarnaast zouden 12 nieuwe indicatoren worden toegevoegd. Al deze aanpassingen zouden in de komende twee jaar (vóór eind 2025) uitgevoerd kunnen worden binnen het kader van de huidige middelen. Merk op dat deze aanpassingen in sommige gevallen nader onderzoek vergen, wat kan leiden tot wijzigingen in het voorstel, waarbij de oorspronkelijke filosofie ervan zoveel mogelijk gerespecteerd zal worden.

Het debat heeft ook 23 te ontwikkelen indicatoren geïdentificeerd aangezien die in België nog niet bestaan, waarvan er 9 prioritair zijn. Op langere termijn, en afhankelijk van de daarvoor beschikbare middelen, zouden deze 23 indicatoren de set SDG-opvolgingsindicatoren aanvullen, waarbij één ervan een bestaande indicator in de huidige set zou vervangen.

7.1. 67 indicatoren bevestigd voor de opvolging

Van de 82 indicatoren die momenteel worden gevolgd, zijn er 67 door de besprekingen bevestigd. De lijst van deze indicatoren staat in bijlage 8.1. Voor deze indicatoren zullen, waar gegevens beschikbaar zijn, op basis van voorstellen van deskundigen uit de overheidsdiensten en het maatschappelijk middenveld extra opsplitsingen worden toegevoegd. Deze omvatten bijvoorbeeld opsplitsingen naar handicap (bijvoorbeeld voor de werkgelegenheidsgraad) of een opsplitsing naar uitstootsector voor de indicator over broeikasgasuitstoot.

7.2. 10 te schrappen indicatoren

Van de 82 indicatoren die momenteel worden gevolgd, wordt in het maatschappelijk debat voorgesteld er 10 te schrappen. De lijst van deze indicatoren en een samenvatting van de redenen voor de voorgestelde schrapping staan in tabel 2.

Tabel 2 10 te schrappen indicatoren

SDG	SDG-subdoelstelling	SDG-indicator	Indicator	Reden
SDG3	/	/	Levensverwachting	Het FPB/IIS stelt voor om deze indicator te schrappen, omdat hij complementair is aan de indicator over de levensverwachting in goede gezondheid (i12). Deze laatste combineert levensverwachting en levenskwaliteit (gezondheidstoestand). Het voorstel is om gegevens over de levensverwachting te vermelden bij indicator i12.
SDG3	3.4	/	Depressie	Het FPB/IIS stelt voor om deze indicator te schrappen omdat deze een specifieke psychische aandoening meet. Het voorstel is om een indicator te behouden die meer in het algemeen geestelijke gezondheidsstoornissen meet, namelijk indicator i17.
SDG3	3.4	/	Tevredenheid met het leven	Het FPB/IIS stelt voor om deze indicator te schrappen omdat het huidige welzijn van de bevolking wordt gemeten door de compositie welzijnsindicator die door het FPB is ontwikkeld. Deze indicator werd ontwikkeld op basis van een econometrische analyse van de belangrijkste determinanten van het welzijn in België en er zal worden overwogen om hem op te nemen op de website indicators.be.
SDG7	/	/	Energieafhankelijkheid	Het BFP/IIS stelt voor om de indicator te schrappen omdat hij het aandeel van hernieuwbare energiebronnen (vooral geproduceerd in België) gedeeltelijk overlapt. Daarenboven houdt de energieafhankelijkheid, per conventie, geen rekening met geïmporteerde splijtstoffen voor de productie van kernenergie. De indicator dekt dus niet de volledige energieafhankelijkheid. Daarnaast wordt in het CRB/NAR-advies voorgesteld om de aandacht te richten op elektriciteit, maar zelfs op de middellange termijn zal elektriciteit slechts een deel van de energievoorziening blijven, met inbegrip van de toegenomen elektrificatie van de samenleving. Het is de hele energievoorziening die beschouwd moet worden. Tot slot is het geen indicator op de VN-lijst.
SDG8	9.4	8.4.2	Consumptie van de huishoudens	Het FPB/IIS stelt voor om deze indicator te schrappen omdat het niet mogelijk is om een doelstelling voor deze indicator te definiëren. Met de gegevens die momenteel beschikbaar zijn, is het ook niet mogelijk om een onderscheid te maken tussen "groene" of "duurzame" consumptie en consumptie die dat niet is.
SDG9	9.1	/	Investerings (bruto) in de fysieke kapitaalgoederen-voorraad	Het FPB/IIS stelt voor om deze indicator te schrappen omdat het voor deze indicator niet mogelijk is een doelstelling te bepalen.

SDG	SDG-subdoelstelling	SDG-indicator	Indicator	Reden
SDG9	9.5	/	Kenniskapitaal-goederenvoorraad	Het FPB/IIS stelt voor om deze indicator te schrappen omdat hij zal worden vervangen door een indicator die de totale kapitaalvoorraad meet, fysiek en kennis samen (zie indicator i46). Een opsplitsing zal het mogelijk maken een onderscheid te maken tussen deze twee categorieën kapitaal.
SDG10	10.4	/	Inkomensongelijkheid: S80/S20	Het FPB/IIS stelt voor om deze indicator te schrappen. De indicator Inkomensongelijkheid: Gini-index (i52) beschrijft al de inkomensongelijkheid. Bovendien zijn voor deze laatste indicator gegevens vóór en na sociale overdrachten beschikbaar bij Eurostat.
SDG12	12.2 & 8.4	12.2.1 - 12.2.2 (=8.4.1 & 8.4.2)	Binnenlands materiaalverbruik	Het FPB/IIS stelt voor om deze indicator te vervangen door Verbruik van grondstoffen, waarmee het verbruik van grondstoffen, met inbegrip van invoer (materiaalvoetafdruk), beter kan worden gemeten.
SDG17	17.13	17.13.1	Internationale investeringspositie	Het FPB/IIS stelt voor deze indicator te schrappen omdat het voor deze indicator niet mogelijk is een doelstelling te bepalen.

7.3. 5 indicatoren met een uitgebreide definitie

De definities van vijf indicatoren zouden als gevolg van de besprekingen tijdens de debatten worden gewijzigd (tabel 3).

Tabel 3 5 indicatoren met een uitgebreide definitie

SDG	SDG-subdoelstelling	SDG-indicator	Huidige indicator	Nieuwe indicator	Reden en/of commentaar
SDG2	2.2	/	Obesitas bij volwassenen	Obesitas	Toevoeging van een opsplitsing naar leeftijdscategorie om ook obesitas bij kinderen op te nemen.
SDG3	3.a	3.a.1	Dagelijkse rokers	Rokers	Voor deze indicator, dat betrekking heeft op rokers in het algemeen, bestaan er regelmatigere gegevens.
SDG8	8.81	8.8.1	Dodelijke arbeidsongevallen	Ongevallen op het werk	Toevoeging van een opsplitsing over dodelijke arbeidsongevallen.
SDG9	9.1	/	Fysieke kapitaalvoorraad	Kapitaalvoorraad	De kapitaalvoorraad was verdeeld in fysieke en in kenniskapitaalvoorraad. Deze zou nu worden weergegeven door één enkele indicator voor de kapitaalvoorraad, die een gewestelijke opsplitsing van deze indicator mogelijk maakt.
SDG15	15.1	15.1.2	Landoppervlakte in Natura 2000-gebied	Indicator over bescherming/herstelling van de natuur	De vervanging zal gebeuren wanneer een nieuwe indicator, die beter de problematiek van beschermde gebieden weergeeft, ontwikkeld zal zijn.

7.4. 12 toe te voegen indicatoren

Voorgesteld wordt om de komende twee jaar (tegen eind 2025) 12 indicatoren toe te voegen aan de set van indicatoren die momenteel worden gevolgd. Deze lijst staat in tabel 4.

Tabel 4 12 toe te voegen indicatoren

SDG	SDG-subdoelstelling	SDG-indicator	Indicator	Reden
SDG1	1.2	1.2.2	Kinderarmoede	In het kader van duurzame ontwikkeling is het essentieel ook de armoedesituatie van kinderen/ jongeren op te volgen, aangezien zij in de toekomst ontwikkeling vorm zullen geven.
SDG1	1.4		Toegang tot gedigitaliseerde diensten	Toegang tot informatie- en communicatietechnologieën is essentieel voor integratie in de hedendaagse maatschappij. De drie op dit gebied door Statbel ontwikkelde indicatoren bieden interessante opsplitsingen (leeftijd, gewest, geslacht, opleidingsniveau, beroepsstatus en bevolkingsdichtheid). Verder onderzoek is nodig om de meest relevante indicator te selecteren.
SDG2/4	/	/	Een indicator van een determinant van gezondheid (voeding of opleiding) nog te bepalen vanuit de indicatoren van de HSBC-enquête (Health Behaviour in School-aged Children)	Er werd voor gekozen om indicatoren over determinanten van gezondheid of onderwijs-gerelateerde indicatoren voor te stellen eerder dan indicatoren over de gezondheidstoestand, aangezien er al veel indicatoren zijn die de gezondheidstoestand opvolgen voor SDG 3. Contacten met Sciensano zullen het mogelijk maken te identificeren welke indicator(en) het meest pertinent zijn.
SDG3	3.5	3.5.2	Alcoholgebruik	Alcohol is een belangrijke risicofactor voor gezondheid.
SDG4	4.4	4.4.1	Percentage jongeren en volwassenen met vaardigheden op het gebied van ICT	Vaardigheden in informatie- en communicatietechnologieën zijn essentieel voor integratie in de hedendaagse maatschappij.
SDG5	5.5	5.5.2	Aandeel vrouwen in leidinggevende functies	Het is een relevante indicator over deelname van vrouwen aan het economische leven.
SDG8	8.5 & 1.2	1.2.2	Personen die werken en in armoede leven	In het kader van de Europese pijler voor Sociale rechten heeft België volgende doelstelling aangenomen: aandeel werkenden bij de personen met een risico op armoede of sociale uitsluiting (in-work poverty) lager dan 4,9%.
SDG9	9.c	9.c.1	Internettoegang	Internettoegang, hier gemeten als het percentage huishoudens met internettoegang, is een essentiële voorwaarde voor integratie in de huidige maatschappij.
SDG10	10.1 & 10.4	10.1.1	Inkomenstaandeel van de armste 40%	Deze indicator geeft informatie over de inkomensongelijkheid in België.
SDG11	11.1	11.1.1	Overmatige huisvestingskosten	Deze indicator geeft bijkomende informatie over armoedesituaties van huishoudens in België, in het bijzonder de mate waarin huishoudens huisvestingskosten kunnen dragen.
SDG12	8.4 & 12.2	8.4.1 & 12.2.1	Grondstoffenverbruik	Ter vervanging van het binnenlands materiaalverbruik, om het verbruik van grondstoffen, met inbegrip van invoer (materiaalvoetafdruk), beter te meten.
SDG12	12.5	/	Circulair materiaalgebruik	Het doel is om de vooruitgang te meten op weg naar een circulaire economie, een belangrijke doelstelling van de Europese strategie op weg naar duurzame ontwikkeling.

7.5. 23 te ontwikkelen indicatoren

In totaal wordt in het debat voorgesteld om 23 nieuwe SDG-opvolgingsindicatoren te ontwikkelen. Voor deze indicatoren zijn momenteel geen gegevens rechtstreeks beschikbaar. De bevoegde publieke diensten moeten onderzoek en ontwikkeling verrichten voordat deze indicatoren kunnen worden gebruikt. Dit werk rond ontwikkeling van indicatoren kan waarschijnlijk worden onderzocht en vervolgens worden geïmplementeerd via een *Service Level Agreements* (SLA) binnen het IIS.

Deze te ontwikkelen indicatoren staan in tabel 5. Van deze 23 indicatoren staan er 9 op het eerste prioriteitsniveau, 7 op het tweede en 7 op het derde. Indicatoren die in de VN-indicatorenlijst opgenomen zijn en overeenkomen met een subdoelstelling die nog niet in de set van 82 indicatoren aan bod komt, krijgen prioriteit 1 terwijl ze prioriteit 2 krijgen als ze overeenkomen met een subdoelstelling die al aan bod komt. Als ze niet opgenomen zijn in de VN-indicatorenlijst, krijgen ze prioriteit 3.

Merk op dat voor sommige van de te ontwikkelen indicatoren reeds gegevens kunnen bestaan in de algemene VN-gegevensbank. Zelfs in dat geval moet worden onderzocht welke Belgische bronnen door de VN worden gebruikt en welke mogelijke transformaties op VN-niveau worden uitgevoerd, bijvoorbeeld om de vergelijkbaarheid van de gegevens te verbeteren.

De indicator over bescherming/herstelling van de natuur zal, wanneer hij is ontwikkeld, de thans gebruikte indicator landoppervlakte in Natura 2000-gebied vervangen.

Tabel 5 23 te ontwikkelen indicatoren

SDG	SDG-subdoelstelling	SDG-indicator	Indicator	Prioriteiten
SDG1	1.3	1.3.1	Andere sociale bijstandstelsels (exclusief werkloosheid en gezondheid)	2
SDG2	2.1	/	Voedselbanken	3
SDG3	3.d	3.d.2	Resistentie aan antibiotica	1
SDG4	4.7	4.7.1	In rekening brengen van duurzame ontwikkeling in het onderwijs	1
SDG5	5.2	5.2.1-5.2.2	Seksueel geweld	1
SDG6	6.6	6.6.1	Indicator over vochtige gebieden	1
SDG6	1.2 & 6.1	1.2.2	Waterarmoede	1
SDG7	1.2 & 7.1	1.2.2	Energiearmoede	1
SDG7	9.1	/	Decarbonatie van vervoer	2
SDG9	9.1 & 11.2	/	Congestie op de weg / het spoor	3
SDG10	10.4	/	Inkomen uit kapitaal	3
SDG10	10.4	/	Toegang tot en non-take up van rechten	3
SDG11	11.1	11.1.1	Geen toegang tot een woning (dakloosheid, sociale woningen, uithuiszettingen...)	2
SDG11	11.2	11.2.1	Toegang tot openbaar / collectief vervoer	1
SDG11	11.7	11.7.1	Toegang tot groene zones	1
SDG13	13.1	13.1.2-13.1.6	Woningen in een overstromingsgebied	2
SDG13	13.2	13.2.2	Koolstofvoetafdruk	2
SDG15	15.1	15.1.1	Indicator over bossen	2
SDG15	15.1	15.1.2	Indicator over bescherming / herstelling van de natuur	1
SDG15	15.1	/	Bodemafdicthing	3
SDG15	15.5	15.5.1	Een andere biodiversiteitsindicator over dieren- en/of plantensoorten	2
SDG15	15.b	/	Aandeel van buiten België geproduceerd hout met FSC/PEFC-label dat in België wordt gebruikt	3
SDG17	17.1	/	Duurzame financiering: green bonds, fiscale ontduiking, groene fiscaliteit...	3

8. Bijlagen

8.1. Lijst van 67 momenteel gepubliceerde en te handhaven indicatoren

Tabel 6 67 te handhaven indicatoren

SDG	SDG-subdoelstelling	SDG-indicator	Indicator
SDG1	1.2	1.2.2	Risico op armoede of sociale uitsluiting
SDG1	1.2	1.2.2	Zeer lage werkintensiteit
SDG1	1.2	1.2.2	Ernstige materiële en sociale ontbering
SDG1	1.3	1.3.1	Leefloners
SDG1	1.4	/	Overmatige schuldenlast van de gezinnen
SDG1	1.4	/	Uitstel of afstel van medische zorg om financiële redenen
SDG2	2.2.	/	Vleesconsumptie
SDG2	2.4	2.4.1	Oppervlakte biologische landbouw
SDG2	2.4	/	Landbouwpesticiden
SDG3	/	/	Levensverwachting in goede gezondheid
SDG3	/	/	Ervaren gezondheid
SDG3	/	/	Beperking in dagelijkse activiteiten
SDG3	3.4	3.4.1	Voortijdige sterfgevallen door chronische aandoeningen
SDG3	3.4	/	Langdurige ziekte of aandoening
SDG3	3.4	/	Geestelijke gezondheidsstoornissen *
SDG3	3.4	3.4.2	Zelfdoding
SDG3	3.6	3.6.1	Verkeersdoden
SDG4	4.1	/	Vroegtijdige schoolverlaters
SDG4	4.3	4.3.1	Levenslang leren
SDG4	4.3	/	Gediplomeerden van het hoger onderwijs
SDG4	4.6	4.6.1	Onvoldoende leesvaardigheid
SDG5	5.1	/	Loonkloof tussen vrouwen en mannen
SDG5	5.4	/	Zonder beroepsactiviteit door familieverantwoordelijkheden
SDG5	5.5	5.5.1	Vrouwelijke parlementsleden
SDG6	6.3	/	Nitraat in rivierwater
SDG6	6.3	/	Nitraat in grondwater
SDG6	6.4	6.4.2	Waterverbruik / WEI+
SDG7	7.1 (1.4, 11.1)	/	Woningen zonder voldoende verwarming
SDG7	7.2	7.2.1	Hernieuwbare energie
SDG7	7.3	/	Primair energieverbruik
SDG7	7.3	7.3.1	Energieproductiviteit
SDG8	/	/	Langdurige arbeidsongeschiktheid
SDG8	8.6	8.6.1	Jongeren die niet werken en noch onderwijs noch opleiding volgen
SDG8	8.5	8.5.2	Werkloosheidsgraad
SDG8	8.5	/	Werkgelegenheidsgraad *
SDG9	9.1	9.1.2	Vervoer van personen met de wagen
SDG9	9.1	9.1.2	Vervoer van goederen over de weg
SDG9	9.5	9.5.1	Onderzoek en ontwikkeling
SDG10	10.2	10.2.1	Armoederisico
SDG10	10.2	/	Diepte van het armoederisico
SDG10	10.4	/	Inkomensongelijkheid: Gini-index
SDG11	11.6	11.6.2	Blootstelling aan fijn stof
SDG11	11.6	/	Uitstoot van stikstofoxiden
SDG11	11.1 & 11.6	/	Geluidsoverlast
SDG11	11.1	11.1.1	Gebrekkige huisvesting
SDG12	12.4	12.4.2	Gevaarlijk afval
SDG12	12.5	12.5.1	Gerecycleerd afval
SDG12	12.5	/	Gemeentelijk afval
SDG13	13.2	13.2.2	Uitstoot van broeikasgassen *
SDG13	13.2	/	Uitstoot van broeikasgassen niet-ETS
SDG13	13.a	13.a.1	Bijdrage aan internationale klimaatfinanciering
SDG13	13.1	13.1.1	Slachtoffers van natuurrampen
SDG14	14.1	/	Olieverontreiniging
SDG14	14.4	14.4.1	Duurzame visvangst
SDG14	15.5	14.5.1	Zee-oppervlakte in Natura 2000-gebied

SDG	SDG-subdoelstelling	SDG-indicator	Indicator
SDG15	15.2	15.2.1	Bossen met FSC- of PEFC-label
SDG15	15.5	/	Populatie akkervogels
SDG15	15.5	/	Bebouwde oppervlakte
SDG16	/	/	Contact met vrienden en familie
SDG16	/	/	Gegeneraliseerd vertrouwen
SDG16	16.1	/	Slachtoffers van inbraak of lichamelijk geweld
SDG16	16.1	16.1.4	Veiligheidsgevoel in de openbare ruimte
SDG16	16.5	/	Corruptieperceptie-index
SDG16	16.6	/	Vertrouwen in instellingen
SDG17	17.13	17.13.1	Overheidsschuld
SDG17	17.2	17.2.1	Officiële ontwikkelingshulp
SDG17	17.2	17.2.1	Officiële ontwikkelingshulp aan de minst ontwikkelde landen

* Zie nota's hieronder.

Nota's:

- *Geestelijke gezondheidsstoornissen*: deze indicator meet geestelijke gezondheidsproblemen in het algemeen, waaronder depressie (internationaal erkende en gestandaardiseerde GHQ-12 vragenlijst). Om beter weer te geven dat deze indicator de geestelijke gezondheid in het algemeen meet, wordt de naam van de indicator 'Psychologische ontredde' gewijzigd in 'Geestelijke gezondheidsstoornissen'. De indicator Depressie wordt geschrapt.
- *Werkgelegenheid*: er wordt een uitsplitsing toegevoegd voor de werkgelegenheid van mensen met een handicap. Voor deze opsplitsing, net als voor andere van de werkgelegenheid, zijn er specifieke cijferdoelen voor 2030. Er zijn te veel opsplitsingen om elke indicator afzonderlijk en de voortgang naar zijn specifiek cijferdoel op te volgen in het kader van deze globale set.
- *Uitstoot van broeikasgassen*: er zal een opsplitsing per sector worden toegevoegd.

8.2. Lijst van besproken maar niet gehandhaafde indicatoren

Tabel 7 40 niet-gehandhaafde indicatoren

SDG	SDG-subdoelstelling	SDG-indicator	Indicator	Reden
SDG1	1.a	1.a.2	Aandeel van de totale overheidsuitgaven dat is toegewezen aan essentiële diensten (onderwijs, gezondheidszorg en sociale bescherming)	Deze indicator is bedoeld voor ontwikkelingslanden.
SDG2	2.2	2.2.2	Slechte voeding bij kinderen	Obesitas bij kinderen wordt opgenomen als opsplitsing van obesitas bij volwassenen (i07).
SDG2	2.4	/	Vleesproductie	Landbouw zal worden opgenomen als een opsplitsing van broeikasgasuitstoot, dat is inderdaad de reden waarom het maatschappelijk middenveld deze indicator gevraagd heeft.
SDG2	2,3	2.3.2	Gemiddeld inkomen van kleinschalige voedselproducenten, per geslacht en inheemse status	Deze indicator is bedoeld voor ontwikkelingslanden.
SDG3	3.3	3.3.1	Nieuwe diagnoses van hiv-infecties	Deze indicator is te specifiek.
SDG3	3.3	3.3.2	Incidentie van tuberculose	Deze indicator is te specifiek.
SDG3	3.3.	3.3.4	Incidentie van hepatitis B	Deze indicator is te specifiek.
SDG3	3.5	3.5.1	Druggebruik	Wat verslaving betreft, zal er al een indicator voor alcoholgebruik worden toegevoegd. Er is ook een indicator voor rokers (i22).
SDG3	/	/	Gezondheidsgeletterdheid	Deze informatie is te vinden in bepaalde uitsplitsingen van andere gezondheidsindicatoren.
SDG3	3.4	/	Kankerscreening	Deze indicator is te specifiek.

Opvolgingsindicatoren van de Sustainable development goals

SDG	SDG-subdoelstelling	SDG-indicator	Indicator	Reden
SDG3	3.7	3.7.1	Percentage vrouwen dat moderne methoden voor gezinsplanning gebruikt	Deze indicator is te specifiek.
SDG3	3.7	3.7.2	Tiener geboortecijfer	Deze indicator is te specifiek.
SDG3	3.8	3.8.1 & 3.8.2	Onvervulde medische behoeften	Dit probleem wordt al gedekt door een bestaande indicator: Uitstel of afstel van medische zorg om financiële redenen (i06).
SDG3	3.b	3.b.1	Aandeel van de gevaccineerde bevolking	Deze indicator is te specifiek.
SDG3	3.9	3.9.3	Sterftecijfer toe te schrijven aan accidentele vergiftiging	Deze indicator is te specifiek.
SDG3	3.8	3.8.1 & 3.8.2	Percentage van de bevolking dat een groot deel van hun huishoudelijke uitgaven of inkomen aan gezondheidszorg besteedt	Dit probleem wordt al behandeld in een bestaande indicator: Uitstel of afstel van medische zorg om financiële redenen (i06).
SDG3	3.c	3.c.1	Dichtheid en spreiding van gezondheidswerkers	Deze indicator is bedoeld voor ontwikkelingslanden.
SDG4	4.4	4.4.1	Ondernemerschap, aantal freelancers, bedrijven en starters	Het voorstel (in het kader van SDG 4) betreft indicatoren met betrekking tot onderwijs en opleiding als voorwaarden voor de opkomst van ondernemerschap. Met betrekking tot deze opkomst richten de door de VN en Eurostat voorgestelde indicatoren zich op digitale vaardigheden. Er zullen verschillende indicatoren over digitalisering toegevoegd worden.
SDG4	/	/	Scholingsgraad (3 tot 6 jaar)	Deze indicator is te specifiek. Daarenboven wordt er op politiek niveau gesproken over een leerplicht voor kinderen onder de 6 jaar.
SDG4	4.a	/	Percentage scholen dat basisdiensten aanbiedt, per soort dienst	Deze indicator is bedoeld voor ontwikkelingslanden.
SDG5	5.4	5.4.1	Vrije tijd	De statistische kwaliteit van deze indicator is te laag, met name de waarnemingsfrequentie is erg laag.
SDG6	6.3	/	Biochemisch zuurstofverbruik in rivieren	Er zijn al twee indicatoren voor oppervlaktelen grondwaterkwaliteit, die de voorkeur genieten naar coherentie toe met de indicatorenreeksen in de gewesten.
SDG6	6.4	/	Waterverbruik van de gezinnen	Deze indicator maakte deel uit van de SDG-opvolgingsindicatoren, maar is vervangen door WEI+ om rekening te houden met de beschikbaarheid van water en overeen te stemmen met de door de VN voorgestelde indicator.
SDG7	/	/	Telewerk	Het is voor deze indicator niet mogelijk om een doelstelling te bepalen.
SDG8	/	/	Duurzame of groene jobs	Er bestaat geen eenduidige definitie over het concept.
SDG8	/	/t	Aantal opgeleide arbeidsinspecteurs	Deze indicator is te specifiek.
SDG10	10.4	10.4.1	Aandeel van de arbeid in het bbp	Het is voor deze indicator niet mogelijk om een doelstelling te bepalen.
SDG10	10.4	/	Herverdelingseffect van het fiscaal beleid	Er is geen consensus bij het maatschappelijk middenveld hierover. Bovendien moet worden opgemerkt dat het herverdelend effect van overheidsbeleid reeds opgevolgd wordt door de opdeling voor en na sociale transferts (pensioenen uitgezonderd) van de indicatoren armoederisico en inkomensongelijkheid: Gini-index.
SDG10	10.4	/	Gezondheidsongelijkheden	Deze informatie is reeds opgenomen bij de gezondheidsindicatoren (SDG 3) en bij de indicator over het uitstel of afstel van medische zorg om financiële redenen (i06).
SDG11	11.1	/	Nieuwe gebouwen zonder fossiele brandstoffen	Deze indicator heeft betrekking op een onderwerp dat slechts indirect van invloed is op het gewenste resultaat. Vooral als renovatie een prioriteit is. Bovendien komt het niet overeen met een VN-indicator.
SDG11	11.1	/	Aantal leningen met verlaagde rentevoet voor renovatie van gebouwen	Deze indicator heeft betrekking op een onderwerp dat slechts indirect van invloed is op het gewenste resultaat. Bovendien komt het niet overeen met een VN-indicator.

SDG	SDG-subdoelstelling	SDG-indicator	Indicator	Reden
SDG11	11.1	/	Steun voor renovatie	Deze indicator heeft betrekking op een onderwerp dat slechts indirect van invloed is op het gewenste resultaat. Bovendien komt het niet overeen met een VN-indicator.
SDG11	3.9	3.9.1-2-3	Sterftecijfer toe te schrijven aan luchtverontreiniging	Deze indicator is een overlapping van twee bestaande indicatoren (blootstelling aan fijnstof (i55) en NOx-uitstoot (i56)) waarvoor cijferdoelen bestaan.
SDG12	/	/	Aandeel van groene uitgaven in het huishoudbudget	Er bestaat geen eenduidige definitie over het concept. Groene uitgaven zijn daarbij mogelijks niet langer groen als er te veel aan wordt uitgegeven. Bovendien komt het niet overeen met een VN-indicator.
SDG12	12.4	/	Gevaarlijke verwijderde of vervangen stoffen	Het is een beleidsindicator, een middelenindicator. De hoeveelheid gevaarlijke stoffen, een bestaande indicator, lijkt relevanter (resultaatindicator). Bovendien komt het niet overeen met een SDG-indicator.
SDG13	13.2	/	Aantal bedrijven met een plan voor net-zero emissions	Deze indicator is te specifiek.
SDG13	13.2	/	Gegevens overs labels in het privé sector	Deze indicator is te specifiek.
SDG15	11.1	/	Ligging "groene" winkels	Er bestaat geen eenduidige definitie over het concept.
SDG15	15.b	15.b.1 (a)	Officiële ontwikkelingshulp voor biodiversiteit	Het is een te specifieke indicator.
SDG16	16.6	/	Aandeel van groene fiscaliteit in staatsbegroting	Er bestaat geen eenduidige definitie over het concept. Bovendien is dit een van de onderwerpen die aan bod komen in het voorstel om een indicator te ontwikkelen rond het thema duurzame financiering.

Hierbij zijn er twee bijkomende opmerkingen.

- Het FPB/IIS stelt voor om de 3 bestaande afvalindicatoren te behouden en het aandeel circulair materiaalgebruik toe te voegen. Het FPB/IIS stelt voor om geen andere afvalindicatoren toe te voegen, zoals gevraagd werd, om geen thematische lijst over dit onderwerp te ontwikkelen.
- Het FPB/IIS stelt voor om de gevraagde opsplitsing voor de Bijdrage aan internationale klimaatfinanciering niet toe te voegen, aangezien niet alle projecten die in dit kader worden gefinancierd altijd duidelijk uitsluitend kunnen worden toegeschreven aan aanpassing of mitigatie.

9. Bibliografie

Belgium (2017), *Pathways to sustainable development - First Belgian National Voluntary Review on the Implementation of the 2030 Agenda*, United Nations High Level Political Forum, New York, July 2017, <https://sustainabledevelopment.un.org> (geraadpleegd op 06/12/2021).

BS (2014), *Wet van 14 maart 2014 tot aanvulling van de wet van 21 december 1994 houdende sociale en diverse bepalingen met een set aanvullende indicatoren voor het meten van levenskwaliteit, menselijke ontwikkeling, de sociale vooruitgang en de duurzaamheid van onze economie*, Belgisch Staatsblad, 04/04/2014, pp. 29255-29256, https://www.ejustice.just.fgov.be/doc/rech_n.htm.

CRB-NAR (2020), *Gemeenschappelijke zitting van de Raden van 19 februari 2020 – Advies over de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen - Opvolgingsindicatoren en ambitieniveau*, CRB 2020-0400 & NAR Advies 2.158.

Eurostat (2018), *Praktijkcode voor Europese statistieken*, www.ec.europa.eu/eurostat (geraadpleegd op 24/05/2023).

- Eurostat (2022), *Sustainable development in the European Union 2022, Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context*, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi> (geraadpleegd op 25/04/2023).
- Eurostat (2023), *EU SDG Quality Assessment 2022, Data assessed in Decembre 2022*, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/quality-revamp> (geraadpleegd op 25/04/2023).
- ESSC (2011), *Final report of the Sponsorship Group on Measuring Progress, Well-being and Sustainable Development*. European Statistical System Committee, <http://ec.europa.eu/eurostat/web/ess/about-us/measuring-progress> (geraadpleegd op 24/05/2023).
- FPB (2019), *Welke prioriteit voor een duurzame ontwikkeling?*, Federaal rapport inzake duurzame ontwikkeling, Brussel: Federaal Planbureau, <https://www.plan.be/>.
- Federale regering (2021), *Federaal plan inzake duurzame ontwikkeling*, <https://www.duurzameontwikkeling.be> (geraadpleegd op 11/05/2023).
- INR/FPB (2023), *Indicatoren van duurzame ontwikkeling*, februari 2023, www.plan.be.
- OECD (2011), *How's Life? Measuring Well-being*, OECD Publishing, www.oecd.org.
- Rekenhof (2020), *Sustainable Development Goals. Agenda 2030 van de Verenigde Naties: implementatie, opvolging en rapportering door de overheden in België (Preparedness Review)*, <https://www.ccrek.be/NL/Publicaties/ChronologischOverzicht.html?year=2020> (geraadpleegd op 16/04/2023).
- UN (2015), *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015, United Nations, A/RES/70/1, <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015> (geraadpleegd op 22/05/2019). Nederlandse vertaling: Resolutie goedgekeurd door de Algemene Vergadering op 25 september 2015, <https://www.sdgs.be/nl/bronnen/publicaties> (geraadpleegd op 22/05/2023).
- UNECE (2014), *Conference of European Statisticians Recommendations on Measuring Sustainable Development*, https://unece.org/DAM/stats/publications/2013/CES_SD_web.pdf (geraadpleegd op 7/12/2022).
- UNSC (2016), *Report of the Inter-Agency and Expert Group on Sustainable Development Goal Indicators*, Document E/CN.3/2016/2/Rev.1 van 19 februari 2016, <https://unstats.un.org/unsd/statcom/47th-session/documents> (geraadpleegd op 21/11/2022).
- UNSC (2017-2022), *Report of the Inter-agency and Expert Group on Sustainable Development Goal Indicators*, Doc E/CN.3/2017-2022/2.